

De draadrus (*Juncus filiformis* L.) in Friesland

door

D. T. E. VAN DER PLOEG (Sneek) en AREND TIMMERMAN AZN.¹⁾ (Oenkerk)

Juncus filiformis L. is in Friesland een zeldzame verschijning. Tot voor enige maanden was de soort slechts bekend van één vindplaats. In 1969 werd zij nl. gevonden onder Hardegarijp door G. Th. de Roos. De groeiplaats bevond zich in een weiland met een slechte afwatering, gelegen tussen de Rijksweg E-10 en de spoorlijn Leeuwarden-Groningen. Het betrof hier een weiland met zeer veel *Caltha palustris*, een soort die in de omgeving van de Groote en Kleine Wielen nog veelvuldig in laaggelegen weilanden voorkomt. Deze vindplaats is gelegen op een uitloper van een groot veengebied dat zich tot onder Veenwouden uitstrekt. Verschillende weilanden in dit veengebied zijn bezand (zie Bodemkaart van Nederland, blad 2). Helaas is *J. filiformis* op deze plaats vrijwel zeker verdwenen. In de zomer van 1972 konden wij de eventueel overgebleven planten niet terugvinden.

Onlangs, in september 1972, trof Timmerman, toen in gezelschap van N. Schotsman, een nieuwe, opvallend rijke groeiplaats aan. Deze bevindt zich hemelsbreed ca. 1,5 kilometer ten noorden van Veenwouden, op een vroeger als hooiland in gebruik zijnd weiland. Dit weiland is eigendom van het Staatsbosbeheer en maakt deel uit van het C.R.M.-reservaat „Het Houtwiel”, gemeente Dantumadeel (kaartblad Bergum 1:25.000, 6D).

Voorheen konden de meeste weilanden uit deze omgeving slechts per boot via de Veenwoudster- en de Valomstervaart worden bereikt. Hoewel deze wijze van vervoer zowel ten behoeve van het te weiden vee als van het gewonnen hooi, lange tijd werd toegepast, is dit tegenwoordig, op een enkele uitzondering na, niet

¹⁾ Afd. Natuurbehoud Staatsbosbeheer Friesland.

meer gebruikelijk. Een groot aantal weilanden langs en ten zuiden van de Valomstervaart werd vroeger meestal gehooïd omdat het maaiveld bijzonder „trapgevoelig” is. Op veel plaatsen ligt er een dik veenpakket-op-zand, dat naar Veenwouden toe steeds dunner wordt. Ongeveer 10 jaar geleden werd het agrarisch gebruik op deze percelen hooiland gestopt. Na een waterpeilverlaging in de beide vaarten, met het doel een betere waterhuishouding te bewerkstelligen in de omringende landerijen, verlandden in een snel tempo de z.g. opvaarten, waarlangs men de verder landinwaarts gelegen hooilanden vanaf de Veenwoudstervaart kon bereiken. Dit had tot gevolg dat ook deze hooilanden niet meer konden worden gehooïd. In tegenstelling tot de hooilanden ten zuiden van de Valomstervaart liet men vervolgens wel jongvee, schapen en soms melkvee op de zuidelijker gelegen hooilanden toe. Grote delen werden en worden nog steeds stukgetrapt, waardoor massaal pitrus (*Juncus effusus*) en plaatselijk kale jonker (*Cirsium palustre*) zich konden ontwikkelen. Vroeger werden de hooilanden hoofdzakelijk bemest met stalmest. Later werd in sommige gevallen en met name op de thans beweide percelen eveneens zeer matig kunstmest gestrooid (gem. 75 kg/ha). De oude verlaten hooilanden zijn wat soortensamenstelling betreft geheel anders dan de nu beweide percelen. Heel opvallend is er het vrijwel ontbreken van *Juncus effusus*.

De groeiplaats van *Juncus filiformis* ligt in een oud hooiland, dat tot ca. 1967 alleen werd gehooïd. Daarna werd het toenmalige beheer door de eerder genoemde oorzaken beëindigd. Het perceel en de omgeving werd vanaf dat jaar alleen door jongvee beweïd. De oude grasmat is thans bijna geheel verdwenen. Deze heeft in de afgelopen 5 jaar gedeeltelijk plaats moeten maken voor grote plekken met o.a. de zegesoorten *Carex disticha*, *C. nigra* en in mindere mate *C. panicea*, alsmede voor *C. riparia*, *Iris pseudacorus* (zeer veel), *Juncus effusus*, *J. subnodulosus* en hier en daar *Eriophorum angustifolium*. De tegenwoordig meest voorkomende grassoorten zijn *Holcus lanatus*, *Agrostis canina*, *Cynosurus cristatus* en *Festuca rubra*.

Juncus filiformis groeit hier temidden van een grote zeggenplek op een drassige, lage plaats in het centrum van het perceel. De planten beslaan een oppervlakte van ca. 15 m². In de direkte omgeving komen voornamelijk *Carex disticha*, *C. nigra*, *Agrostis canina*, *Cynosurus cristatus* en *Potentilla anglica* voor. Op afstand is de groeiplaats duidelijk herkenbaar. Zij onderscheidt zich van de overige vegetatie door het lange, smalle, „draadvormige” uiterlijk van de individuele planten, die tezamen een grote plek in het perceel vormen. Volgens de vroegere eigenaar/gebruiker was deze „merkwaardige plek” reeds in 1967 en daarvoor aanwezig. Gezien de oppervlakte van de groeiplaats zou dit inderdaad juist kunnen zijn. Naast het feit dat deze vindplaats reeds verscheidene jaren aanwezig moet zijn, is ze tevens de meest noordelijke groeiplaats in ons land van deze soort.

Juncus filiformis was wel reeds bekend uit het oostelijke en zuidelijke deel van het Drentse district, echter nog niet uit het noordwestelijke deel ervan. In Friesland was de soort vóór 1969 nimmer aangetroffen.

Summary

The authors mention two localities in the province of Friesland where *Juncus filiformis* was found. The first recorded locality has in all probability disappeared. A new large one near Veenwouden was discovered in 1972. This is the most northern finding-place of the species in the Netherlands.